

PAPHÁZI JÁNOS

A GÖDÖLLŐI BAROKK KASTÉLYSZÍNHÁZ TÖRTÉNETE

Főúri zenés színjátszás a 18. századi Magyarországon

A törököt Magyarország területéről végleg kiűző háborúkat követően, az 1720-as évektől kezdve valóságos kastélyépítési hullám vette kezdetét az országban. A főnemesek egymással versengve építették ki, s tették mind fényesebbé családi rezidenciáikat, városi palotáikat. A barokk, illetve később a rokokó udvartartáshoz a leggazdagabbaknál már egyre inkább hozzátartozott a színház, a zenekar, az opera.¹ A főúri kastélyszínházak száma és jelentősége jóval nagyobb volt a korábban feltételezettnél, ahogy arra már Staud Géza rámutatott, három részből álló alapvető munkájában.² A 18. század második felétől egyre nagyobb népszerűségnek örvendő, a különböző kastélyokban megrendezett színi előadások a nemesség kulturális igényeinek kielégítése érdekében szerveződtek. Működvelők, olykor a nemesi udvar személyzetét is bevonó társulatok mellett egyre inkább hivatásos, elsősorban német és olasz vándorszínészeket szerzödtettek az előadások megtartására.³ A közönségük persze szűk körű volt: a kastélyok lakóiból, a környék nemesi vendégeiből, katonatisztekből állt. Társadalmi hatásuk azonban jóval szélesebb volt, elsősorban annak köszönhetően, hogy a 18. század második felétől fellendülő városi kultúrának lettek igen fontos elemei.⁴

A legjelentősebb zenés színházi előadások az Esterházy-család kismartoni, illetve eszterházi kastélyában zajlottak.⁵ A színházi élet akkor kapott nagyobb lendületet, amikor Esterházy Pál Antal (1711–1762) herceg 1761-ben új színjátszóhely építését határozta el Kismartonban, s ekkor

1 Az 1740 és 1810 körül működött magyar kastélyszínpadok jegyzékét lásd VARNYÚ 2010, 44–45.

2 STAUD 1963–1964.

3 Ebben az időszakban Magyarországon a német színjátszás jóval a magyar előtt járt. A magyarországi német színészetéről részletesen lásd KERÉNYI 1990, 35–42.

4 KOSÁRY 1996, 677.

5 A téma alapos feldolgozása HORÁNYI 1959.

szerződtette másodkarmesternek idősebb Joseph Haydnt.⁶ A színház már a következő évtől működött. A színházi élet aztán Esterházy „Fényes” Miklós (1714–1790) herceg ideje alatt érte el a csúcspontját, akinek 1762. május 17-én megtartott beiktatási ünnepségén⁷ Haydn egyik művét⁸ adta elő egy olasz operatársulat. 1768 őszén Haydn, *Lo speziale* c. műve avatta fel a süttöri vadászlak helyén épült eszterházi kastélyban megnyíló operaházat. Az új kastély megnyitása után Haydn és zenészei Eszterházára költöztek át. A családi székhelyen az énekesek, a zenekar, s az oda szerződött színtársulatok számára az ún. „muzsikaház” szolgált lakhelyül. 1769-től kezdve a színházi idény az év május 1-jétől október 15-éig tartott. Eszterháza „nyári játszóhely” volt a télen Pozsonyban fellépő színészek számára.⁹ 1772 és 1777 között Karl Wahr társulata játszott Eszterházán. Miután 1776-ban hét új énekest is szerződtetett a herceg Haydn saját szerzeményei mellett évente 6-8 másik operát is színre vittek, s a meghívott vendégek kedvéért ezek szövegekönyveit ki is nyomtatták. 1778-ban a Paul–Meyer társulat szerepelt a hercegnél; Goethe, Lessing és Beaumarchais darabjait mutatták be. 1778 és 1785 között pedig Franz Josef Diwald társulata mutatta be gazdag repertoárját.¹⁰ Fontos még hozzátennünk, hogy a parkban lévő színházon kívül 1773-tól egy másik, az ún. marionettszínpad¹¹ is működött, amelyet Mária Terézia királynő látogatása alkalmából, Haydn *Philemon és Baucis* c. báboperájával nyitottak meg. A bábszínházi előadásokat, akárcsak az operaházakat, bárki díjtalanul látogathatta. Fényes Miklós halála után örököse, Antal 1790-ben elbocsátotta az operatársulatot.¹² Később II. Miklós volt az, aki

6 A szerződést lásd BARTHA–RÉVÉSZ 1978, 15–18. Az egyházzenei szolgálatban Haydn ugyan Georg Joseph Werner alárendeltje volt, de minden egyéb zenei feladat ellátása az ő tiszte volt. 1766-ban aztán Haydn már karmesterként a zenekar teljes körű vezetője lett.

7 Esterházy Pál Antal váratlan, utód nélküli halálának következtében ekkor lett a hercegi cím és az azzal járó hatalmas majorátus feje, s egyszersmind az ország első számú főura.

8 Ez volt a zeneszerző Kismartonban írt első, azóta elveszett színpadi műve.

9 GURCSÓ 2005, 206. A herceg 1771-től külön díszletfestőt is alkalmazott Pietro Travaglia személyében.

10 A társulat Pest, majd Sopron után érkezett Eszterházára. Repertoárjuk igen változatos volt a kisszámú közönség miatt. Előfordult, hogy két hónap alatt 50 színművet is bemutattak, s ezek közül csupán három darabot tudtak kétszer is eljátszani. Eszterháza után 1786-tól Pesten, Temesvárott, Kolozsvárott, Aradon és Szegeden szerepeltek. KOSÁRY 1996, 678. A társulat tagjairól lásd KNAPP–TÜSKÉS 2013, 175.

11 A marionettszínház igen rövid ideig működött, irányítója, Josef Karl von Pauersbach távozását követően 1778-ban megszűnt.

12 GURCSÓ 2005, 207.

átköltözött Kismartonba, s ott 1794 és 1812 között szintén jelentős színházi életet tartott fenn.

A színjátszás fejlődésében Pozsony városa, a bécsi császári udvar közelsége miatt igen fontos szerepet játszott. Itt nyitotta meg kapuit 1785. május 16-án¹³ Erdődy Nepomuki János¹⁴ (1723–1789) gróf színháza, a nyitóelőadás Giovanni Paisiello: *König Theodor von Venedig* c. két felvonásos operája volt.¹⁵ Az ott játszó állandó társulatot a neves énekes és színigazgató, Hubert Kumpf (1756–1811) vezette. A csapat kezdetben hét színészből és öt színésznőből állt.¹⁶ A zenei kíséretet tizenkét szerződöttetett vonós, s az őket kiegészítő pozsonyi helyőrség fúvósai szolgáltatták. A zenekar vezetője Josef Chudy (1752–1813) német karmester, majd 1788-tól Johann Baptist Paneck (a korábbi nagybögös) volt. A színház mindössze négy évig működött,¹⁷ az előadásokat hétfőn és pénteken tartották a meghívott vendégek számára. Az Erdődy-színház különleges művelődéstörténeti jelentőségét annak köszönheti, hogy korszerű repertoárját igen magas színvonalon adta elő, s közvetítő szerepet játszott a sok tekintetben mintát jelentő bécsi zenés színjátszás és az egykorú magyarországi polgári színjátszás között.

A Batthyány-család több kastélyában (Trautmannsdorf, Németújvár, Rohonc, Püspöki, Magyarbél, Pozsony, Pest) is volt színház, s a megmaradt források néhány színielőadásról is beszámolnak. Batthyány József (1727–1799) hercegprímás nagy kedvelője, értője volt a zenének és a színháznak. 21–24 fős állandó zenekart tartott fenn, a színielőadásokra azonban

13 Erdődy János gróf neve napja, Nepomuki Szent János ünnepe.

14 A Szent István-rend nagykeresztese, valóságos, belső, titkos tanácsos, Varasd vármegye örökös főispánja, 1772-től a Magyar Kamara elnöke. Betegségei miatt visszavonult a közügyektől, s 62 éves korában végleg Pozsonyban telepedett le családjával. Ekkor határozta el, hogy palotájában színházat létesít.

15 A színház történetéről részletesen: STAUD 1963–1964, I. r., 26–117.

16 Közülük a legismertebbek: Franz Xaver Girzik, Johann Baptist Hübsch, Margerete Kaiser. A társulat mellett egy sűgő és egy ruhatáros is dolgozott. 1788-ban a létszám még három fővel emelkedett. HONT 1962, 86.

17 A gróf 1789. május 15-én bekövetkezett halálával vége szakadt a palotájában rendezett operaelőadásoknak. Kumpf ekkor Pestre szerződött a társulatával, ahol szinte a teljes repertoárjukat eljátszották, megvetve ezzel a német opera alapjait. GUPCSÓ 2005, 205–206.

alkalmilag szerződtette a társulatokat.¹⁸ Batthyány Fülöp hainburgi kastélyában is működött színház. Szerencsés fekvésének köszönhetően (a Bécs-Pozsonnyal összekötő országút mentén feküdt) igen népszerű volt. 1777-ben Karl Wahr pozsonyi színházigazgató játszott itt társulatával, 1791 nyarán Christoph Ludwig Seipp¹⁹ (1747–1793) színtársulata szerepelt, míg az 1790-es években Karl Mayer és Georg Jung társulata lépett fel többször is. A kastélyban ugyanazokat a zenés darabokat (daljátékok, operák, balettek) mutatták be, amelyeket a városi színházakban (Bécs, Pozsony) is előadtak.²⁰

Szórványosan ugyan, de maradtak adatok további kastélyszínházak működéséről is. Így tudjuk azt, hogy a Károlyi grófok nagykárolyi kastélyában már 1757-től tartottak színielőadásokat. Erre a célra 1792 körül külön épületet is emeltek. A színházat kiválóan felszerelték.²¹ Állandó társulata nem volt, s alkalmi szerződtetésekről sincsenek adataink. Minden valószínűség szerint amatőr színház lehetett, hasonlóan a tótmegyeri kastélyban működőhöz. Főúri műkedvelők szerepeltek a 18. század végén a Keglevichék pétervásárai kastélyának színháztermében is. Valószínűleg a Pálffy-család több kastélyában (Vöröskő, Királyfa) is rendeztek színielőadást, de csupán csak a pozsonyi palotájukban 1770-ben megtartott operaelőadásról maradt fenn egykorú beszámoló. A kastélyszínházak története a 18. század végével nem zárult le, jelentőségük azonban – előbb a német, majd a magyar nyelvű hivatásos polgári színjátszás egyre szélesebb körű elterjedésével – fokozatosan csökkent.²²

18 A pozsonyi nyári palotában 1767-ben, a császári udvar jelenlétében Esterházy Miklós énekesei és zenészei adták elő Haydn: *La canterina* című darabját. 1774 májusában a Berner-féle gyermektársulat daljátékot és balettet mutatott be Rohoncon, ahol 1787 júniusában az Erdődy-társulat vendégszerepelt. Paisiello *Das listige Bauernmädchen* című darabját adták elő, szabadtéren. GUPCSÓ 2005, 207.

19 Wormsban született, Jénában, Giessenben, Heidelbergben tanult jogot és teológiát. A színészi hivatás kedvéért azonban feladta tanulmányait. Különböző vándortársulatok tagjaként beutazta a Német Birodalmat. 1772-től Pozsonyban lépett fel, ahol 1778-ban megnősült, felesége a társulatában is játszott. Három évvel később Temesvárott és Szebenben lépett színpadra, hogy aztán ismét visszatérjen Pozsonyba. (Utazásaihoz lásd e tanulmány 41. lábjegyzetét.) Színészként és íróként is működött, számos szórakoztató mű és színdarab fűződik a nevéhez. Kortársai nagyra becsülték színészi játékát, társulatának repertoárjában klasszikusnak számító darabok (Shakespeare, Goethe, Lessing, Schiller művei) szerepeltek. Életéről részletesen lásd: HEPPNER 1910, 42–46.

20 GUPCSÓ 2005, 208.

21 A színház dekorációit később, az 1810-es években Nagyváradon játszó magyar társulat kapta meg.

22 GUPCSÓ 2005, 208–209.

A Grassalkovichok színházai²³

Pozsony

Grassalkovich I. Antal (1694–1771) 1760 és 1765 között építette fel reprezentatív városi palotáját a koronázóvárosban, Pozsonyban. Az épületet a gróf kamaraelnöksége (1748–1771) idején kamarai építésszé lett Franz Anton Hillebrandt tervezte.²⁴ A palotát már 1770 körül átalakították: a kastély épületét összekapcsolták a kápolnával, s ekkor készült el a ma is látható, sarokrízalitos főhomlokzat. Átalakított állapotáról érzékletes képet festett az arra utazó Rotenstein²⁵:

„A palota 25 ablak széles, közepén nagy bejárója van és elől egy aranyozott erkélye. Az udvart nagy vasrács és vázák veszik körül, a belső lépcső rendkívül ízléses, négy fülkében a négy évszak szobra áll. A két emeletes nagyterem márványozott, a mennyezet és a falak gazdagon aranyozottak, a két nagy kályha szoborformájú, az ablakokkal szemben tükrök vannak. A szobákat zöld selyem holmik, indiai és kínai tapéták díszítik. Sok porcelánváza és aranyozott bronztárgy is található bennük.”²⁶

Több híres vendége is volt az épületnek: 1775-ben Mária Terézia és családja jelent meg a kastély termeiben megrendezett „vásáron”, az Esterházy zenekart vezetve többször fellépett itt Joseph Haydn, valamint tudjuk, hogy Kempelen Farkas (1734–1804) itt mutatta be híres sakkozó gépét.²⁷ A palotában Grassalkovich II. Antal (1734–1794) herceg 1786-ban alakíttatott ki színháztermet, amelynek aktualitását az adta, hogy II. József ugyan felfüggesztette Mária Teréziának a színházi előadásokra, a böjti időszak alatt

23 Részletesen lásd STAUD 1963–1964, II. r. 5–34.

24 A gödöllői kastélytípusba tartozó épület eredetileg 7+3+7 tengelyes volt, kiemelkedő középrízalittal, sarokrízalitok nélkül és különálló, nyilvános kápolnával, amelynek védőszentje Szent Borbála. Varga 1999, 8.

25 Az 1763 és 1783 között rendszeresen utazó Gottfried Edler von Rotensteint H. Balázs Éva kutatásai Pálffy János (1744–1794) testőrkapitánnyal azonosították. H. BALÁZS 1987.

26 G. GYÖRFFY 1991, 84–85.

27 A Török névre keresztelt, Mária Terézia szórakoztatására kitalált szerkezet 1769-ben készült el. A rejtélyes szerkezet belsejében egy ember bújt meg, aki tükrök és fogaskerekek segítségével működtette a gépet, a közönség azonban sohasem láthatta őt. A sakkozógép 1854-ben Philadelphiában, egy tűzesetben semmisült meg.

érvényes tilalmi rendeletét, mégis betiltották Christoph Ludwig Seipp pozsonyi színigazgató előadásait. Ekkor a herceg az udvartól arra kért engedélyt, hogy a pozsonyi palotájában színielőadásokat tarthasson. Valószínűleg magas befolyása, illetve az előadások zártkörű volta miatt az engedélyt megkapta. Ezt követően alakította át a palota egyik termét színházteremmé, amely 1786. március 24-ére készült el. Seipp ekkor kapott felkérést az előadások megkezdésére. A herceg az elkövetkező hetek műsorába a következő darabokat választotta ki: *Die liebeswürdige Alte*; Schröder: *Irrtum in allen Ecken*; *Und er soll dein Herr sein*; *Der blinde Lärm*; Wezel: *Die komische Familie*; Mayer: *Der selten Freiner*; *Wildheit und Grossmut*; Schröder: *Der Ring*.²⁸ Egyet értve Varnyú Anitával megjegyezzük, hogy meglepőnek mondható, hogy a böjt idején játszott nyolc darab mindegyike vígjáték.²⁹

A Pressburger Zeitung híradása szerint e darabokon kívül még balettelőadásokat is tartottak, valamint koncerteket is rendeztek, amelyeken a herceg saját zenekara lépett fel.³⁰

Mivel a városi színháznak ebben az időszakban csökkent a látogatottsága, a herceg újabb előadásokat kért Seiptől, így társulata még húsvét után is játszhatott a palotában. 1786 áprilisában még hét darabot adtak elő. Ezeknek a címe és előadásuk pontos dátuma a következő:

1786. április 18.	Gotter: <i>Das öffentliche Geheimniss</i>
<i>Adelaide oder die Antipathie gegen die Liebe</i>
1786. április 20.	Schröder: <i>Das eifersüchtige Ungetreue</i>
1786. április 25.	Bretzner: <i>Der argwönische Liebhaber</i>
<i>Die Quelle der Schönheit und der Hässlichkeit</i>
1786. április 27.	Wesel: <i>Rache für Rache</i>
<i>Weiss und Rosenfarb</i>

28 STAUD 1963–1964, II. r., 28.

29 VARNYÚ 2010, 24.

30 HEPPNER 1910, 50.

Az előadásokat követően a herceg igen bőkezűen megjutalmazta a színészeket. A pozsonyi palotában ezután már nem tartottak rendszeres előadásokat, de egy-egy nagyobb rendezvény, ünnepség alkalmával azért szerződtették a környék színtársulatait.³¹

Pozsonyivánka

A Pozsonytól keleti irányban pár kilométerre fekvő ivánkai (Ivanka pri Dunaji) kastély történetéről csak elszórt utalásokból alkothatunk képet. A birtokot Grassalkovich I. Antal vásárolta. Az épületet korábbi épületmaradványok felhasználásával emelték, szintén középrizalitos volt, s egyértelműen gödöllői hatást³² mutatott. A kastély II. Antal számára épült az 1760-as évek végén. Valószínűleg ő is részt vett az tervezésben, de 1771 tavaszán már bizonyosan ő adott megbízást Joseph Pichlernek a kápolna³³ kifestésére. A kastély korabeli leírása – a pozsonyihoz hasonlóan – szintén Rotensteintől származik, de szintén a színházterem kialakítását megelőző időből. A beszámolóban különösen a kertre vonatkozó részei érdekesek, ebben több a kertben álló építményt, illetve több szórakozási lehetőséget is említ.

„A kert a kastélynál nagyon kellemes látványt nyújt, először egy nagy parterre látható virágokkal és 94 narancsfával, amelyek közül 24 egészen válogatott darab, a narancsfélék között számos indiai és amerikai növény áll; van itt két nyitott kerti terem (lugas), sok gesztenyefasor és szobor. A kert közepén folyik a Dunának egy kis ága, amelyen keresztül kis híd vezet, innen fason kupolás kerti lakhoz jutunk, majd a hollandi házhoz, ahol a falakat hajózási jelenetekkel festették ki. ... Nem messze onnan van a körhinta, céllövés madárra, hinta és más kellemes dolgok. A kastélyt először szép vaskerítés veszi körül. Innen indul a nagy kerti ház, amelyben a nagy terem kínai módra van kifestve, és több kellemes szobája van; a remeteségben a grófnő remeteként lefestve található.”³⁴

31 STAUD 1963–1964, II. r., 31. Itt kell megemlítenünk, hogy Grassalkovich III. Antal (1771–1841) 1802-ben a pozsonyi palotában házi inspektorként alkalmazta a korszak egyik legkiválóbb díszlettervezőjét, Pietro Travagliát. A milánói mester egész életében a színházzal foglalkozott, 1771-től díszletfestőként dolgozott Eszterházán, ahol elsősorban az operaházi és a bábszínházi díszletek tervezésével foglalkozott. Nem tudjuk pontosan, hogy III. Antalnál mi volt a feladata, de – Eszterházához hasonlóan – itt is készíthetett néhány díszlettervet. VARNYÚ 2010, 32–33.

32 A gödöllői kastély títusteremtő hatásáról részletesen lásd VARGA 2003, 18–20.

33 Ide temették II. Antalt, s 1841-ben a család utolsó férfi sarját, III. Antalt is. Hamvait 1864-ben III. Antal özvegye, Esterházy Leopoldina hozatta át a máriabesnyői családi sírboltba.

34 G. GYÖRFFY 1991, 95–96.

Az 1770-ben készült leírás a színházról nem szól, annak első említése 1786-ból származik. A gothai Theater-Kalender tanúsága szerint akkor már tartottak színelőadásokat a kastélyban:

„Grassalkovich hercegnek egy órányira Pozsonytól van egy pazar kastélya. Ebben a kastélyban pompás díszes színházat építtetett, ahol 1786. évi tartózkodása alatt a Seipp-féle színtársulat német színelőadásokat fog tartani. Mindent a herceg fizet. A belépést csak meghívó felmutatása mellett engedélyezik, hogy a magas uraságok figyelmét a tömeg ne zavarja. Előadás alatt a legnagyobb csend uralkodik a nézőtéren. A szünetekben a szolgák zajtalanul frissítőt hordanak körül.”³⁵

Ennél több adat jelenleg nem áll rendelkezésünkre a pozsonyivánkai színházról.³⁶ A Grassalkovichok pozsonyi, pozsonyivánkai (s gödöllői) színházának belső berendezéséről, felszereléséről sem maradt sajnós leírásunk, összeírásunk. Kapossy János tanulmányából azonban tudjuk, hogy a Khuen-Héderváry-család levéltárában őrzött mintegy 300 tervrajz között voltak színházi díszletek és kulisszák tervei is.³⁷ A levéltár azonban később megsemmisült, így azokról semmilyen adattal nem rendelkezünk.³⁸

A gödöllői kastélyszínház története

Grassalkovich I. Antal 1771-ben bekövetkezett halálát követően özvegye, Klobusitzky Terézia (1709–1781) irányította az uradalmakat.³⁹ A kastély építtető gróf fiának, II. Antalnak a nevéhez nem köthetők újabb birtokszerzések, a gödöllői kastélyt is csak az özvegy halála után vehette birtokba. Noha a II. Józseftől 1784-ben birodalmi hercegi címet kapott II. Antal elsősorban Bécsben, Pozsonyban és az ivánkai kastélyban időzött, a gödöllői

35 Idézi: STAUD 1963–1964, II. r., 28.

36 Az épületegyüttest a XIX. század végén ún. Tudor-stílusban átalakították, megahagyván a barokk kori lépcsőházat és a dísztermet. A színházterem azonban nem maradt meg. VARGA 1999, 9.

37 KAPOSSY 1924.

38 A Khuen-Héderváry levéltár, amelynek addigra már része volt a Grassalkovich levéltár, 1956-ban megsemmisült, amikor a Magyar Országos Levéltár épülete találatot kapott.

39 Mivel a gróf tisztában volt azzal, hogy fiának nincs tehetsége a gazdálkodáshoz végrendeletében csak a debrői uradalom élén álló, gyöngyösi úri házat rendelte számára. II. Antal azonban nem telepedett le Gyöngyösön, a debrői uradalmat 1777-ben bérbe adta az Orczy-családnak.

családi rezidencián – a reprezentációt szolgáló – átalakításokat végeztetett el.⁴⁰ Az 1780-as évek első felében, a kastélyon 1782–1785 között elvégzett átépítésekhez kapcsolódóan színházteremet alakított ki. A színháznak a herceg nem emeltetett új épületet, a kastély – második U alakjának déli részén elhelyezkedő – előkelő, szépen dekorált szárnyát használta fel. Itt helyezkedett el I. Antal barátjának, gróf Migazzi Kristóf (1714–1803) váci püspök, bécsi bíboros érseknek állandó vendégszobája. A színpad és a nézőtér kialakítása céljából a három szintet a két közbülső födém lebontásával egybebontották. Az így nyert hatalmas – 24,5 méter hosszú, közel 8 méter széles és 9,5 méter magas, – 2000 légméteres teret egy fallal (ún. proscénium fal) kettéosztották, a 13,5 méter hosszú nézőtérre és a 11 méter mély színpadra. A gödöllői kastélyszínház első említése 1785-ből származik, a már említett Christoph Seipp német színikazgató ekkor megjelent útleírásában⁴¹ érdekes képet festett Gödöllőről:

„Azt tanácsolom az utazónak – írja –, hogy vegyen bérkocsit, utazzék Pécelre és tekintse meg Ráday báró ritka magánkönyvtárát. Ott nagyon szívesen fogadják és mindenre megfelelő választ kap, amire csak kíváncsi. Onnan vitesse magát Gödöllőre és ha Eszterházát már látta, akkor győződjék meg újból egy magyar mágnás szerencséről Grassalkovich herceg kastélyában. Ha már betelt a műalkotásokkal (a természet keveset nyújtott a környéken, de ezen ott helyben rögtön

40 Elbontották az épület főhomlokzatának sarkairól a saroktoronyokat, s helyettük manzárdtetős rizalitokat alakítottak ki. Az oldalszárnyak végére is egy-egy rizalit került. II. Antal az istállókat is részlegesen átalakíttatta. Az átalakításokról részletesen lásd: VARGA 2003, 35–37.

41 Pozsonyból egészen az erdélyi Szeben városába utazott, Johann Lehmann álnéven. A hivatása készítette, hogy beutazza Magyarországot: fellépett színtársulatával, s igyekezett újabb helyeket is keresni, ahol a német színház iránt érdeklődés mutatkozott. Útleírását *Reise von Pressburg nach Hermannstadt in Siebenbürgen* címmel jelentette meg. A beutazott területekről pozitív képet alkotott, elosztatva több, az országgal kapcsolatos előítéletet, félelmet. Véleményét a saját tapasztalatai alapján írta le, nem befolyásolták a korábbi beszámolók toposzai. 1786-ban aztán ismét elutazott Pozsonyból, s Morvaországon, Szilézián keresztül eljutott a Szepességbe, majd a tokaji borvidéket érintve a máramarosi hegyeken át Erdélybe. Innen aztán Kolozsváron, Tordán, Szebenen, Temesváron át érkezett vissza Magyarországra. Szeged, Kecskemét, Pest érintésével utazott aztán vissza Pozsonyba. Erről az útvjáról névtelenül, Lipcsében és Frankfurtban, 1793-ban megjelent munkájában (*Reise von Pressburg durch Mähren, beyde Schlesien und Ungarn nach Siebenbürgen*) számolt be. Az utazásról, s az útleírásokról részletesen lásd: SEIDLER 2009.

segít, csak inteni kell neki), amelyekre rányomta bélyegét a herceg és felesége, Eszterházy herceg egyik leányának az ízlése, akkor kipiheni magát a színházban. A budai és pesti színtársulatok felváltva játszanak Gödöllőn, egész nyáron, a herceg költségére. A zenét a herceg saját zenekara szolgáltatja.”⁴²

A következő esztendőben Korabinszky János Mátyás (1740–1811) munkája is megemlíti a gödöllői színházat:

„A herceg kényelmes színházat építtetett, ahová gyakran hívják ki Pestről a színészeket. Tavasszal több hétig itt tartózkodik a hercegi udvar, s a környékbeli nemesség is ide gyülekezik, úgy hogy a helyiség a különféle szórakozások [a színház mellett ott volt a lovarda, alatta pedig a sörpince, P.J.] középpontja.”⁴³

A fellépő színészek neve nem ismert, de tudunk három színigazgatóról, akik társulatukkal a gödöllői színházban előadásokat tartottak: Peter Mayer 1783-ban, Jakob Scherzer 1788-ban és Philipp Berndt 1793-ban. A társulatok minden bizonnyal azokat a darabokat játszották, amelyeket az ország más városaiban, polgári közönség előtt is bemutattak.

Johann Peter Mayer életéről és működéséről kevés információ áll a rendelkezésünkre. Először színházi szabóként dolgozott, majd 1781-től működött színészként is. Két évvel később már Gödöllőn szerepelt a társulatával, fellépésük részletei azonban nem ismertek. Valószínűleg ezzel párhuzamosan a temesvári színház bérlésének a jogát is szerették volna megszerezni, de azt a lehetőséget végül a Schmallöger-család kapta meg. A Mayer vezette társulat 1787-ben és 1790/1791-ben Pozsonyban szerepelt, majd valószínűleg felfüggesztette működését.⁴⁴ Egyes források szerint, 1788-ban megpróbálkozott a soproni színház bérlésével, illetve elképzelhető, hogy 1790/1791-ben Esterházy herceg színigazgatójaként működött, s ekkor minden bizonnyal egy elsőrangú színészgárda vezetője volt.⁴⁵ Egyet érthetünk Varnyú Anitával, hogy csupán ennyi adatból nagyon nehéz felmérni

42 Idézi: STAUD 1963–1964, II. r., 20.

43 KORABINSKY 1786, 204.

44 PUKÁNSZKYNÉ–KÁDÁR 1933, 52.

45 VATTER 1929, 40.

a Mayer-féle társulat színvonalát. Ráadásul tudjuk, hogy ezeknek a vándortársulatoknak a tagjai viszonylag sűrűn cserélődtek, s ezáltal természetszerűleg a színvonal is változhatott.⁴⁶ Ha azonban igaz, hogy a Mayer vezette társulat a jeles művészetpártoló, Esterházy II. Miklós (1765–1833) herceg szolgálatában is állt, akkor joggal feltételezhető, hogy előadásaik színvonalára Gödöllőn sem lehetett panasz.

Franz Jakob Scherzer 1743 nyarán született Bécsben, s ott is halt meg 1818 tavaszán. Az általa vezetett színtársulat elsősorban Mozart operákat és ún. „*Burgtheaterstücke*”-t adott elő. Társulatával – a sok vándorévet követően – 1784-ben a bécsi Kärtnerthortheater-ben szerepelt.⁴⁷ A következő év telét már Sopronban töltötték, ahol Möller *Graf von Waltron* című katonadarabját adták elő.⁴⁸ 1788 nyaratól 1789. március 29-ig már a győri színházban szerepelt, amelynek igazgatója is lett. Egyike volt az egyik leghíresebb, s egyben a leghírhedtebb igazgatóknak, akinél több bécsi színésznek is elindult a pályafutása. Győrben a nyári időszakban játszott, télen pedig Gödöllőre ment. A gödöllői pénzből próbálta meg pótolni a nyári veszteséget, amely minden bizonnyal volt, hiszen előfordult, hogy nem tudta kifizetni a városi színház kibérlésének díját. Ezért kérvényezte, hogy böjti időben is tarthasson előadásokat. Az engedélyt azonban csak a harmadik próbálkozását követően kapta meg, azzal a kikötéssel, hogy kizárólag erkölcsös darabokat vihetnek színre. Ez azonban nem segített rajta, Győrben szinte teljesen tönkrement anyagilag, ám ennek ellenére 1790-ben Bécsben megalapította a „Landstraße Theater”,⁴⁹ Két évvel később már a császárváros, Porzellangasse-ban lévő színházában játszott. 1797-ben aztán társulatával együtt Krakkóban lépett fel.⁵⁰ Csak mintegy két évtizeddel később tudunk működésének újabb állomásáról, 1816-ban és a rá következő évben ismét Győrben szerepelt. Scherzernek szokása volt, hogy a régi daraboknak új címeket adott. Azt is tudjuk róla, hogy nem szerette a rövidített címeket, ezért kibővítette azokat. 1816 nyarán (augusztus 9-ig) 94, 1817. április 27. és október 5. között pedig 92 előadást tartott.⁵¹ A társulatnak meglehetősen nagy lehetett a repertoárja, hiszen ugyanazt a darabot nem adhatták elő túl sokszor, mivel ekkoriban a társulatok igen szűk közönség előtt játszottak.

46 VARNYÚ 2010, 31.

47 KOSCH 1992, 1993.

48 GANTNER 1941, 10.

49 LÁM 1938, 18–23.

50 KOSCH 1992, 1993.

51 LÁM 1938, 60–61.

Philipp Jakob Berndt igen rövid életet élt, 1758-ban vagy 1764-ben született Rheinsbergben, s 1794-ben halt meg. Kezdetben színházi szabóként dolgozott, csak 1781-től működött színészként. Felesége, Katharina Rössl (szül. Katharina Hertirch) 1738-ban született, s 1791-ben halt meg. Színésznő volt első férje társulatában, főként uralkodónőket, salonhölgyeket és komikus figurákat alakított. Eredetileg Berndt is ebben a Rössl-féle társulatban játszott.⁵²

Berndt 1790-ben társulatával a következő városokban járt: Pécs, Klagenfurt, Sopron, St. Pölten, valamint Kassa. A következő évtől kezdve aztán két éven keresztül Sopronban játszottak,⁵³ s ezzel egy időben megpályázta a győri színházat is. 1792. augusztus 23-án kelt beadványában a jövő év nyári idényét kérte Győr városától,⁵⁴ húsvétól Szent Mihály napjáig. Kötelezte magát, hogy akkor is megfizeti a bért, ha egy-két hónapra elutazik is „zum Fürsten Kraschalkowitz nach Gethele”.⁵⁵ Berndt társulatának igen színvonalas volt a műsora. Operák, melodramák, vígjátékok, zenés darabok és színművek szerepeltek a repertoárjukban. A Sopronban játszott műsorukról annyit tudunk, hogy:

„a klasszikusok voltak nagyobb számban képviselve, Lessing, Schiller, Shakespeare művei állandóan napirenden vannak. Berndt soproni műsora tehát magas fokon álló, fejlett ízlésről tesz tanúságot, s a bécsi színházakkal igyekezett lépést tartani.”⁵⁶

Scherzer és Berndt ajánlataiból arra következtethetünk, hogy a gödöllői vendéjjátékok tekintélyes jövedelmet biztosítottak a színgazgatóknak, akik távollétük idejében is hajlandók voltak megfizetni az addig üresen álló győri színház bérét.

A mintegy 120 fő befogadására alkalmas gödöllői színház ún. idényszínházként működött, amely csak a hercegi udvar gödöllői tartózkodása idején adott előadásokat. A pesti, budai, győri színtársulatok fellépéseinél a zenét a herceg állandó zenekara szolgáltatta. A herceg a zenészeket a kastély – a színházzal átellenben

52 KOSCH 1953, 129.

53 GANTNER 1941, 5.

54 Berndt korábban szerepelt már Győrött, valószínűleg 1781-ben, színészi működése kezdetén. Akkor azonban még Rössl társulatának volt a tagja.

55 LÁM 1938, 28.

56 GANTNER 1941, 13.

lévő – északi szárnyának emeletén, az ún. Muzsikus-gangon szállásolta el.⁵⁷ A zenekarról nem sok adat áll rendelkezésünkre, annyit azonban tudunk, hogy 1786-ban 24 tagja volt.⁵⁸ Ismerünk néhány nevet a tagok közül: a zenekarban játszott a Mozart tanítványa Johann Hummel⁵⁹ (1754–1786 u.) hegedűs, Johann Ignaz Wilmann és Schlesinger hegedűművészek, és Franz(?) Kurzweil⁶⁰ (műk. 1780–1810 k.) komponista. A zenekar vezetője Druschetzky György (1745–1819) volt, aki 1784-ben Pozsonyban lépett II. Antal szolgálatába. Druschetzky (Družecký Druzecki)életéről a megmaradt források alapján a következőket tudhatjuk: 1745. április 7-én született a nyugat-csehországi Družecben. Ifjúkorában oboázni tanult Alessandro Besozzinál, majd az 1760-as évektől kezdve katonazenészként működött eleinte, mint oboista, majd ezredmuzsikus, végül karmester az 50. gyalogezrednél. Az alakulat 1749-től Egerben (Cheb, Csehország), 1763-tól Bécsben, 1764-től Ennsben, 1771-től Linzben, 1775-től Braunauban, majd ismét Linzben állomásozott. Druschetzky 1762-ben, 17 évesen csatlakozott ehhez az ezredhez. 1775 körül történt leszerelését követően Felső-Ausztria szolgálatába lépett, mint tartományi dobos, és a hivatalos ünnepek karmestere. Az 1770-es évektől kezdve tudunk zeneszerzői tevékenységéről. Linzben írt hat gordonkakíséretes hegedűdarabot, továbbá egy kéziratban fennmaradt szimfóniát. 1783 szeptemberében a bécsi Tonkünstler Societät tagja lett. II. Lipót magyar király (1790–1792) koronázására egy „németes” művet komponált,⁶¹ amelyet a 1790. szeptember 15-i eseményen az egyesített Esterházy- és Grassalkovich fúvószenekar adott elő. Később, 1795 után a verbunkos zene egyik legkiválóbb mestere lett, de otthonos volt a kor valamennyi műfajában.⁶² A kiváló üstdobjátékáról és fúvós oktettjeiről híressé lett muzsikus művei között kuriozitásokat, alkalmi zenéket is találunk: koncertet egy, hat, sőt hét üstdobra, csataszimfóniát két zenekarra, mandolin-szonátákat, török zenét és más különös hangszerelésű műveket, mint pl. egy

57 A zenekar tagjai által használt próbateremben kottaábrázolásokat és Bach nevét tartalmazó falfestés-részleteket is találtak.

58 Egy 1798-ra vonatkozó utalás szerint a zenekar létszáma akkora a felére csökkent. WELLMANN 1933, 23.

59 Eredetileg zenetanítóként dolgozott Bécsben. 1788-ban a Theater auf der Wieden zeneigazgatója lett. STAUD 1963–1964, II. r., 32. Fia, Johann Nepomuk Hummel (1778–1837) Kismartonban az Esterházyak zenekarának helyettes karmestere lett. Az 1810-es évek második felében udvari karmester volt előbb Stuttgartban, majd Weimarban. 1833-ban ő irányította a londoni német operát. Életére és működésére KOSCH 1953, 861.

60 Egyik szimfóniáját 1784. január 19-én előadták a pozsonyi Grassalkovich-palotában.

61 A koronázási mű Druschetzkynek egy 21 hangszerre írt munkája.

62 KOSÁRY 1996, 694.

partitát fúvós oktettre és gyermekhangszerekre, két másikat gyermekhangszerekre, két másikat paraszthangszerekre. Ez utóbbi darabokat talán éppen akkori kenyéradója, a zenét, színházat, fényes ünnepeket és a kor egyéb látványos multságait kedvelő Batthyány József hercegprímás megrendelésére komponálta, akinél rövid ideig zeneszerzőként dolgozott. Valószínű, hogy az 1790-es évek közepétől, második felétől már Budán lakott, mert az első ott datált műve az 1796-os évszámot viseli. 1802-től József nádor udvari zeneszerzője, 1813-tól pedig a nádor 8 tagú fúvóegyüttesének vezetője lett Budán. Itt halt meg 1819. szeptember 6-án.⁶³

A gödöllői színház egy megadott terű épületrész átalakításával készült, az illúziókeltés fölényes tudásával, a terek, színek, fények és anyagok pontos megválasztásával. A nézőtér keskeny, magas tere és a színpad viszonylag kis mérete „tágítására” elsősorban a nézőtér kifestése szolgált, amely kulisszaszerűen mintegy megismételte a színpad díszleteit. A hosszfalakon öt, szerkesztésében a római kompozit oszloprendre visszavezethető félpillér látható, közeiket keskenykeretezésű tükrök töltötték ki. Az 1780-as évek közepére jellemző klasszicizáló későbarokk (copf) festés részletgazdag, vidám színekkel készült.

A hátsó végfalat a karzatok foglalták el, kettős páholysorral a hercegi család és a házi tisztek számára. A nézősereg számára a földszintet rendezték be: zártisékek, azok mögött pedig a rendes ülőhelyek voltak. A nézőtérnek két bejárata volt, az egyik közvetlenül a kert felől, a másik pedig a karzat alatt. A nézők és az előszínpad közötti részen ültek a zenekar tagjai úgy, hogy a nézők elláthattak a fejük felett a másfél méter magasságban kezdődő színpadra. A színpadnyílás négyzetes lehetett, felül kosárirészes lezárással. A színpad enyhe lejtésű volt és vertikálisan három részre tagolódott. Mélységi irányban a lépcsősen befelé ugró kulisszafalak sorozata, végén a záró kulisszával határolta körül a teret. A barokk illuzionizmusára jellemző módszerrel készült itt is a monumentális színpadkép.⁶⁴

63 PESTI 1995, 6. Druschetzky György életéről és műveiről részletesen lásd SAS 1987. és SAS 1989.

64 A barokk színjátszás jellegzetességeiről a gödöllői színház kapcsán lásd RUBÓCZKI 2003.

A gödöllői színház túlélte Grassalkovich III. Antalt is, és egészen 1867-ig fennállott. Egy szemtanú leírása alapján elég részletes képet kapunk a herceg csődbejutása óta használaton kívül álló színházról. Odrobenyák Nepomuk János⁶⁵ (1825–1896) a kastély harmadik, déli szárnyáról – közvetlen élményei alapján – így írt Gödöllőről szóló monográfiájában:

„Ezen épületszárny végében állott a színház egy kerti és egy az alsó folyosóból való bejárással, kettős páholsorral, az egyik a mezzaninból való bejárással a gróf, illetőleg a hercegi család, a másik a Cardinális gangból való bejárással a házi tiszték számára. Az egész színház oly terjedelmes volt, hogy átalakításkor 15 szoba került ki belőle. A legutolsó időben is mikor a por és a szű fölötte megviselte, még igen jó benyomást tettek a nézőre a szép függöny és virágos színfalak. A színpad oly terjedelmes volt, hogy nagy darabok előadására is alkalmas és elég tág volt. A nézők számára a földszinten voltak berendezve a zártszékek, azok mögött pedig rendes ülőhelyek. A színpad és a közönség között volt a zenekar. Szóval ezen színház minden szükséges kellékkel el volt látva, s kényelemmel és ízléssel berendezve.

Mily gyakran, s hányszor tartattak benne előadások, arról a hagyomány mélyen hallgat, de amennyiben a várkastélyban az élet elég mozgalmas és vidor volt, egész az utolsó herceg csőd alá jutásáig, föltehető, hogy erre is nagy gond és sok költség fordított. A színház déli oldalához, illetve a déli szárny végéhez csatolva van a lovarda...”⁶⁶

Grassalkovich III. Antal hanyatló éveiben, s az utána következő tulajdonosok idején a színházra az elmúlás árnyéka borult. Fennállásának utolsó esztendejében még végigjárta a kastélyt a Vasárnapi Újság riportere és az alábbi sorokkal búcsúzott a pusztuló színháztól:

„Az egész nyomasztó hatást gyakorol a nézőre, mit leginkább akkor érezni, midőn a sok szobán végig, az elhagyott színházba lép az ember, melyen már közel 50 éve nem játszott senki. Hideg, puszta színpad, ráncos színfalak, lecsüngő függönnyel, porlepte székekkel, színehagyott páholyokkal.”⁶⁷

65 1859-től gödöllői adminisztrátor, majd 1876 és 1896 között a kastélytemplom plébánosa volt.

66 ODROBENYÁK 1875, 57–58.

67 Vasárnapi Újság, 1867. 14. sz. április 7. 161–162.

A gödöllői kastélyszínház története a kiegyezés esztendejében ért véget. 1867 márciusában a magyar kormány 1 840 000 Ft-ért megvásárolta,⁶⁸ majd koronázási ajándékként az uralkodópár⁶⁹ használatába adta a kastélyt és környező birtokokat. A színház megszüntetése az átépítések során következett be, amikor – a királyi udvar igényeinek kielégítése miatt – teréből (két födém beépítésével ismét három szintre tagolva) 15 szobát alakítottak ki. A pincét a szolgaszemélyzet használta. A kastélyszínház ekkor még meglévő egykori díszleteit sok más berendezési tárggyal együtt elárverezték.⁷⁰

Az 1986 őszen feltárt kastélyszínházról a kutatások bebizonyították, hogy Magyarországon az egyetlen megmaradt kulisszás rendszerű színház (a szcenikai berendezés minden részletének a nyomát megtalálták). A bécsi Haus-, Hof- und Staatsarchivban megtalált – 1867 körül készült – felmérések egyiken találták meg a kutatók a színház kevésbé részletezett alaprajzait. Ezek a rajzok igazolták, hogy a kutatás és az elvi rekonstrukciós tervezés jól közelítette meg a hajdan volt elrendezést. A falkutatás bebizonyította, hogy a színház egy korábbi állapot átépítésével jött létre. A feltárásakor a falképek – bár hiányokkal, de teljes egészében rekonstruálhatóan – jó állapotban kerültek elő.⁷¹ A felmérés és a falkutatás eredményei alapján készülhetett el az elvi rekonstrukció, amely a megmaradt nyomok alapján megmutatta, hogy milyen is lehetett egykor a színház.⁷² Magyarországon eredeti állapotában nem maradt fenn barokk kulisszás rendszerű színpad, de Gödöllőn a kastélyszínházban a helyszíni nyomok és külföldi analógiák (pl. Český Krumlov) alapján helyreállították a korabeli színpadgépezetet.

A gödöllői kastélyszínház színpada a korabeli barokk színházakhoz viszonyítva kicsinek számított, nyílása 5x4,6 méteres, mélysége 11 méter. A helyreállításakor elől 2 pár prizmát, hátul 3 pár 3 darabos kulisszacsoportot rendeztek el. A gödöllői kastélyszínház tehát ún. három kulisszás rendszerű, egyszerre három különböző színmegjelenítésére alkalmas.⁷³ A színpad alatt kialakuló tér valószínűsítette a mozgó mechanizmus elrendezését és annak részleteit, így az szintén rekonstruálható volt. A színház háttérére (öltözők, raktárak)

68 Az akkori tulajdonos a gróf Andre Langrand-Dumonceau (1826–1900) bankár kezében lévő Societé belge du Credit foncier et Industrielle de Bruxelles nevű belga bank volt.

69 Az 1867. június 8-án, Budán megkoronázott I. Ferenc József és Erzsébet királyné.

70 VARGA 2003, 42.

71 A falképek restaurálásáról lásd BÓNA 2003.

72 KRALOVÁNSZKY–DR. MÁTÉ 1990.

73 Az állandó díszletek utcarészletet, erdőrészletet, illetve kastélybelsőket ábrázolnak.

vonatkozóan semmilyen adat nem került elő. A helyreállítás folyamán ezt a kiszolgáló funkciót (öltözőket, mosdókat, díszletraktárt, gépészetet) a föld alá süllyesztve helyezték el. A különböző díszletelemek a kert burkolatából kiemelkedő emelő segítségével kerülnek a raktárba.⁷⁴

A 2002 tavaszán megkezdett felújítási munkálatok befejezésével, 2003. augusztus 8-án került sor a nyitóelőadásra, amelyen Händel *Julius Caesar* című operáját mutatta be a Magyar Állami Operaház stúdió-társulata, nagy sikerrel. A kastélyszínház helyreállítása az építészeti nemzeti örökség egyik szép példája, amely 2003 novemberében a FIABCI (Ingatlanfejlesztési Világszervezet) VI. Magyar Ingatlanfejlesztési Nívódíj Pályázatán I. díjban részesült. 2004 májusában pedig a nemzetközi megmérettetésen Houstonban is elismerést kapott, a kategóriájában kiosztott két díj közül a Prix d'Excellence díjat nyerte el. A díj nemcsak az építészeti és művészeti munkát értékelte, de figyelembe vette a Barokk Színház kulturális, hagyományörző és társadalmi hatását is.

A színházterem falai között a helyreállítás óta eltelt több mint 10 esztendőben – többek között – Haydn, Mozart, Vivaldi, Donizetti, Rossini híres dalamai csendültek fel. Magyar, illetve külföldi társulatok (pl. Savaria Barokk Kamaraegyüttes, Opera Viva) előadásában operákat (pl. W. A. Mozart: *Figaro házassága*; J. Haydn: *A patikus*; A. Vivaldi: *Il Tigrane*), daljátékokat (W. A. Mozart: *Bastien és Bastienne*, *A színikazgató*), kamarakonzerteket, gyermekelőadásokat (pl. La Fontaine állatmeséi Lully zenéjére) táncjátékokat (*A Napkirályfi*, *Tündérvilág*) láthatott az érdeklődő közönség. Az előadásokon kívül konferenciák, könyvbemutatók, irodalmi és színházi estek színhelye a színházterem, amelyet az érdeklődők tárlatvezetés keretében is megtekinthetnek mint hazánk egyik különleges műemlékét.

74 DR. MÁTÉ 2005, 18.

Die Geschichte des barocken Schlosstheaters in Gödöllő⁷⁵

In einem der Südflügel des Schlosses in Gödöllő ließ Antal Grassalkovich II. (1734–1794) einen Theatersaal im Laufe der zwischen 1782 und 1785 errichten. Durch den Abriss der Etagen des früheren dreistöckigen Gebäudeflügels kam der für das Theater geeignete, 24,5 m lange, 8 m breite und 9,5 m hohe Raum zustande. Die Wände des Theatersaales sind im klassizierenden Spätbarockstil gestrichen. Technisch wurde 80 m² große Bühne auf der Höhe der Zeit betätigt. Der Raumeffekt des barocken Bühnenbildes wurde mit den von den Seiten einschiebbaren Kulissen, mit aufgehängten Bühnenwänden und Hintergrundwänden erreicht. Das Theater arbeitete nur zeitweise. Auch eine 24köpfige Hauskapelle reiste zusammen mit dem Fürsten, sie begleitete musikalisch die Theaterstücke. Der Dirigent und der Komponist des Orchesters war György Druschetzky. In dem Theater spielten deutsche Ensembles, die in Buda, in Pest und in Győr auftraten.

Aus etwa sieben Jahrzehnten nach dem Tod von Antal Grassalkovich II. stehen Angaben über das Theater nicht zur Verfügung. Das Theater wurde 1867 geschlossen, als der ungarische Staat das Schloss kaufte und als Krönungsgeschenk Franz Joseph I. und der Königin Elisabeth überließ. Die Einrichtung des Theaters wurde versteigert, der Innenraum wurde durch den Einbau von drei Decken wieder in drei Etagen geteilt.

Diese Baukonstruktion bestand bis 1986. Zu diesem Zeitpunkt war das Schloss infolge unwürdiger Nutzung nach dem Zweiten Weltkrieg in einem heruntergekommenen Zustand. Im Laufe der Erschließung zum Vorschein gekommene Wandmalerei in allen drei Etagen ermöglichte, das Theatergebäude zu identifizieren. Um das Theater rekonstruieren zu können, wurden die Decken wiederabgerissen. Das Bühnenbild ist durch zwei Paare drehbare Kulissen (Prismen) und drei Paare schiebbare Kulissen variierbar. Die Bühnentechnik wurde analog zu der ehemaligen hergestellt. Das Theater mit einem Fassungsraum von 120 Personen ist seit August 2003 wieder Ort von Aufführungen hoher Qualität.

75 A német fordítást Szeredi-Botos Gabriella készítette.